

Утвърдил:

Декан

Дата

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет: ФИЛОСОФСКИ

Специалност: (код и наименование)

Ф	Ф	П	0	2	0	1	1	3
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Психология

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

3	0	2	5
---	---	---	---

Психология на развитието на възрастните I част

Преподавател: гл. ас. д-р Диана Христова

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	30
Обща аудиторна заетост		
Извънаудиторна заетост	Реферат	20
	Портфолио	15
	Курсова задача	15
	Тестове за самопроверка в Moodle	10
	Презентация	20
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	10
Обща извънаудиторна заетост		90
ОБЩА ЗАЕТОСТ		150
Кредити аудиторна заетост		2
Кредити извънаудиторна заетост		3
ОБЩО ЕКСТ		5

№	Формиране на оценката по дисциплината ¹	% от оценката
1.	Курсова работа	20 %
2.	Презентация	20 %
3.	Изпит (тест)	60 %

¹ В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

Анотация на учебната дисциплина:

Целта на курса “Психология на развитието на възрастните” е да запознае студентите с теоретичните подходи и методите за описание, обяснение, прогнозиране и оптимизация на многофакторно обусловените промени през житейския път на личността. Смыслообразуващ фокус е разбирането за зрялата възраст като сложен биокултурен феномен, който разкрива взаимодействието между индивидуалното и колективното минало и бъдеще. Представянето на материала се ръководи от евристичните възможности на психологичния подход към цялостната продължителност на живота. Наред с общотеоретичната подготовка, в семинарните занятия студентите обсъждат съвременни емпирични изследвания и формират умения за самостоятелна изследователска дейност. В първата част на курса студентите се запознават с основните теоретични подходи и методологията на дисциплината, съвременните тенденции във възрастовата диференциация и регулацията на развитието в зрялата възраст, физическото развитие, здравните тенденции и рискове и когнитивното развитие на възрастните.

Предварителни изисквания:

Няма

Очаквани резултати:

След завършване на курса студентите:

- Ще имат познания за фундаменталните принципи и възгледи на психологичната перспектива към цялостната продължителност на живота
- Ще могат да анализират и да сравняват критично основните модели и теории за регулацията на човешкото развитие в зрялата възраст
- Ще познават задълбочено диференциалната специфика, многофакторната обусловеност и съвременните особености на етапите на зрялата възраст
- Ще имат умения за самостоятелно изследване на имплицитната концепция за зрелостта на културата
- Ще са способни да оценяват различните аспекти на субективната възраст
- Ще могат да оценяват и интерпретират емпирични изследвания в областта на саморегулацията, физическото и когнитивното развитие на възрастните
- Ще развият чувствителност към възрастовите стереотипи и последиците от възрастовата дискриминация.

Учебно съдържание

Лекции

№	Тема:	Хорариум
1	Увод в психологията на развитието на възрастните. Формални маркери на зрялата възраст. Относителен дял и значение на зрялата възраст в човешкия живот. Защо изучаваме човешкото развитие в зряла възраст? Възрастови стереотипи и възрастова дискриминация.	2
2	Психологическата перспектива към цялостната продължителност на живота. Фундаментални възгледи и	4

	обяснителни принципи в научното изучаване на човешкото развитие в зрялата възраст и остаряването.	
3	Таксономия на източниците на влияние върху развитието. Нормативни и ненормативни фактори. Възрастова динамика.	2
4.	Съвременни тенденции във възрастовата диференциация и саморегулацията на развитието на старта на житейския път. Пробуждащата се зрялост: удължено юношество или нов възрастов етап? Отличителни особености. Диференциация от юношеството и същинската зряла възраст.	3
5.	Диференциална характеристика на средната зряла възраст. Проблеми при дефинирането на средната зряла възраст. Описателен и оценъчен анализ. Теоретични перспективи. Биопсихосоциалната перспектива.	2
6.	Диференциална характеристика на късната зряла възраст и стареенето. Причини за изучаване на стареенето. Възрастови категории. Първично и вторично стареене. Немощност. Значение на културата за справянето с промените в късна зряла възраст. Културни различия във всекидневните разбирания за благополучие в късната зряла възраст.	4
7.	Теоретични перспективи към остаряването. Социални теории: теория за дезангажирането, теория за активността, теория за приемствеността.	2
8.	Психологическо време, времева перспектива и саморегулация на развитието. Теория за социоемоционалната селективност. Моделът "Селекция, оптимизация, компенсация".	2
9.	Познавателно развитие в ранната зряла възраст. Епистемно познание (У. Пери). Прагматично мислене и когнитивно-афективна комплексност (Г. Лабуви-Вийф). Компетентност и творчество. Влияние на образованието.	2
10.	Познавателно развитие и промени в умствените способности в средната зряла възраст. Кохортни изследвания. Кристализирала и флуидна интелигентност. Преработка на информацията. Скорост на преработка. Внимание. Памет. Творчество. Решаване на практически проблеми и експертно познание. Професионален живот и познавателно развитие. Студентите в средата на живота.	3
11.	Познавателно развитие в късната зряла възраст. Адаптация към когнитивните загуби: селективна оптимизация с компенсация. Памет . Преработка на езика. Решаване на проблеми. Фактори, свързани с когнитивната компетентност. Когнитивна интервенция. Учене през целия живот.	4

Семинарни занятия

№	Тема:	Хорариум
1	Имплицитни концепции за зрелостта. Социокултурната конструкция на зрелостта: съдържателни измерения и културни различия. Емпирично изследване на имплицитните концепции за зрелостта.	4

2	Възраст и възрастови категории. Многомерният характер на възрастта в психологията. Хронологичната възраст – маркер или причина за развитие? Биологична, социална, психологическа, функционална възраст.	2
3	Саморегулация на нормативните и ненормативните предизвикателства в развитието	3
4.	Квазиекспериментални планове в емпиричните изследвания на развитието в зряла възраст. Традиционни планове: лонгитюд, напречен и диагонален срез. Последователни (хибридни) планове. Предназначение, обяснителни възможности и ограничения.	2
5.	Пробуждащата се зрялост: дискусия на възрастовите тенденции и групи	2
6.	Исторически перспективи към средната зряла възраст	2
7.	Влияние на времевия хоризонт върху целеобразуването и психичното благополучие: теория за социоемоционалната селективност. Динамика на социоемоционалната регулация през етапите на зрялата възраст.	3
8.	Физическо развитие в ранната зряла възраст. Физически промени и аспекти на биологичното стареене. Здраве и стил на живот.	2
9.	Физически промени в средната зряла възраст. Менопаузата като биокултурно събитие. Пол и стареене: двоен стандарт	2
10.	Физически промени в късната зряла възраст. Видове промени и превенция. Старееенето на мозъка и нервната система. Сензорни системи. Сърдечносъдова и дихателна система. Имунна система. Сън. Външен вид и подвижност. Издръжливост и адаптиране към физическите промени в късната зряла възраст. Здраве, годност и инвалидност.	3
11.	Промените в структурата на мисленето в зрялата възраст. Критичен анализ на стадия на формалните операции по Пиаже. Основни характеристики на постформалните стилове на мислене. Обзор а емпиричните изследвания.	2
12-	Мислене и решаване на проблеми. Концептуализации и емпирични изследвания на мъдростта.	4

Конспект за изпит

№	Въпрос
1.	Формални маркери, относителен дял и значение на зрялата възраст в човешкия живот. Хронологична и условна възраст. Възрастови стереотипи и възрастова дискриминация.
2.	Фундаментални възгледи и обяснителни принципи в научното изучаване на човешкото развитие в зрялата възраст и остаряването.
3.	Източниците на влияние върху развитието: видове и възрастова динамика. Съвременни особености на справянето с предизвикателствата в развитието в зрялата възраст.
4.	Планове в емпиричните изследвания на развитието в зряла възраст.
5.	Саморегулация на развитието. Психологическо време и социоемоционална регулация. Моделът "Селекция, оптимизация, компенсация".

6.	Диференциална специфика на пробуждащата се зрялост и ранната зряла възраст
7.	Диференциална специфика на средната зряла възраст
8.	Диференциална специфика на късната зряла възраст.
9.	Социални теории за остаряването
10.	Физическо развитие и здраве в ранната зряла възраст
11.	Физическо развитие и здраве в средната зряла възраст
12.	Физическо развитие и здраве в късната зряла възраст
13.	Познавателно развитие в ранната зряла възраст.
14.	Познавателно развитие в средната зряла възраст
15.	Познавателно развитие в късната зряла възраст

Библиография

Основна:

Бърк, Л. (2012). Изследване на развитието през жизнения цикъл. Дилок.
 Patrick, J. H., Hayslip, B., Jr., Hollis-Sawyer, L. (2020). *Adult Development and aging: growth, longevity, and challenges*. SAGE Publishing.

Допълнителна:

Христова, Д., Джоргова, Т. (2019). Взаимовръзка между субективната възраст и чертите на личността през прехода към ранната зряла възраст. *Психологични изследвания*. Том 22. Брой 2. 388-402

Христова, Д. (2017). Човешката възраст: отговор или енигма. *Международна научна конференция "Предизвикателства и перспективи пред съвременната психология"*. Сборник с доклади. София, България, 2-3 юни 2017 г. Университетско издателство "Св. Кл. Охридски". 214 – 221 [sbornik.pdf \(unipress.bg\)](#)

Berk, L. (2018). *Development through the lifespan*. 7th ed. Pearson

Дата: 18.12.2020

Съставил: гл. ас. д-р Диана Христова